

Тому сонце обожнювалося в українській народній поезії та в давній українській літературі. Якщо ж говорити про творчість Григора Тютюнника, то за частотою вживання та художньою напругою цей образ зустрічається найчастіше. Поряд із ним величезне художнє значення мають образи-символи матері, батька, дороги, хати – рідної домівки, води, землі, місяця, хмари, дерева. Отож не випадково народна пісня «Чорна хмара наступає» з часом ста-

ла виразником національного характеру в оповіданні «Оддавали Катрю».

Вірогідно, що написаний презентований далі твір ще в середині 1960-х років. Зберігся машинопис із авторською правкою (копія публікується), де Гр. Тютюнник пропонує два варіанти заголовка – «Пісняреві» або «Володимиру Самійленкові». Віддаючи данину авторському задуму, визначаємо заголовки як «Пісняреві Володимиру Самійленкові».

Григор Тютюнник

ПІСНЯРЕВІ ВОЛОДИМИРУ САМІЙЛЕНКОВІ¹

Можливо, мені зараз трохи здається, а тільки не пригадую, щоб мати моя співала пісень отак: у сумну погоду веселих, а у веселу сумних. От, скажімо, сходить місяць. Великий такий, як покотьоло, і червоний. І мати, якщо вона вже впоралася і не дуже зморилася, починає вчити мене співати оцієї пісні:

Ой, зійди, зійди, ясен місяцю,
Як млинове коло...

І здавалося мені тоді, що з місяця починають рамена виростати, і я чув, як скриплять полиці у млині, гуркочуть ступи, порипують гальма, і бачив, як борошно верне у короб, немов із рукава...

У сумну погоду, коли дощ надворі пере, а стіни у хаті насурмлені од хмар і пахне мокрою стелею, мати вчать мене отакої:

Чорна хмара наступає
Сестра з братом розмовляє:
– Ой, братіку, сокілоньку,
Візьми ж мене на зимоньку...
– Сестро моя, перепілко,
Як у тебе ж діток стільки:
Раз – четверо, раз – п'ятеро,
А всіх разом – дев'ятеро...

Я бачив сестру – обшарпану, з синіми на холоді губами і вмоченими у сльози віями. А біля неї – дев'ятеро діток. Трут'ся об спідницю, тремтять і грузнуть у грязюку по кісточки.

Брата я не бачив – так його ненавидів...

Але найчастіше співала мати отак у надвечір'я, як сонце вже навзаходи. Ото, було, сидить на призьбі, поскладавши руки під пахви, щоб долоні не так щеміли од жнив'яних курят, і дивиться услід сонцю. А воно ось-ось за байрак сяде, вже промінням кризь гілля ледве продирається... А мати до мене:

Тихесенький вечір
На землю спадає
І сонце сідає
В темнесенький гай...

А потім обернеться до сонця та:

Ой, сонечко ясне,
Невже ти втомилось,
Чи ти розгнівилось –
Іще не лягай...

І ввижається мені, що соняшники в грядках низько-низько вклоняються своїми шапками сонцеві і листям своїм шарудять потихеньку: «Не лягай...» А воно і справді соромиться тих прохань – зашарілось, затулилося віттям, зникло.

Міниться барвами небо: то жовтогарячими, то червоними, то зеленими і, нарешті, розливається бузиновою юшкою. І барви ті німою музикою втворюють матері:

Не слухає сонце,
За гору сідає
І нам посилає
На всю ніч – прощай!
Ой, сонечко ясне,
Невже ти втомилось,
Чи ти розгнівилось –
Іще не лягай...

– Мамо, хто склав оцю пісню? – питаюся.

А вона:

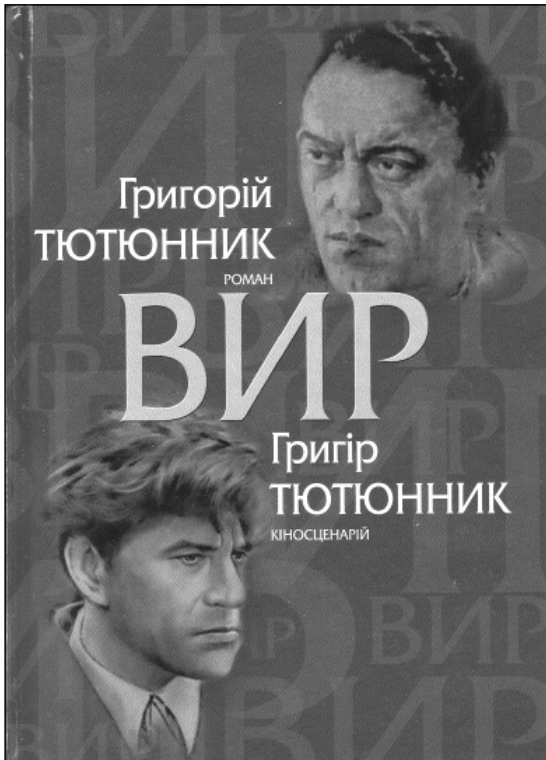
– Бог його знає, сину. Мабуть, люди...

Потім, майже через п'ятнадцять років, я таки взяв, що пісню цю склав Володимир Іванович Самійленко, а оті дві – люди, народ, що шукав у пісні відпочинку натрудженим рукам, відряди – серцю, наснаги – розумові. Поет знав свій народ, жив його почуттями і мріями, тому й кажуть про його пісню, що складено її людьми.

Сьогодні я кланяюсь поетові за неї низенько, низенько – кланяюсь від себе і від матері...

¹ Підготовка тексту О. Неживого за автографом Гр. Тютюнника.

ПРЕЗЕНТУЄМО НОВЕ ВИДАННЯ

Тютюнник Григорій. Вир : [роман] ; Тютюнник Григір. Вир : [кіносценарій] / підгот. тексту, передм. О. І. Неживого. – Полтава : Дивосвіт, 2017. – 560 с.

Уперше роман «Вир» видатного українського письменника Григорія Тютюнника, що відзначений Шевченківською премією в 1963 році, виходить без насильницьких скорочень правдивих сторінок про трагедії 30-х років ХХ століття.

Також уперше органічним складником цієї книжки став кіносценарій за романом «Вир», автор якого – молодший брат, шевченківський лауреат Григір Тютюнник.

Талановиті твори двох славетних полтавців, що народилися в селі Шилівці Зіньківського району, Полтавщина дарує всій Україні.

Для широкого кола читачів.

Книгу видано на замовлення департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської облдержадміністрації за планом випуску соціально значущих видань.

ПОВЕРНЕННЯ ДО ЖИТТЄВОЇ ТА ХУДОЖНЬОЇ ПРАВДИ

З-поміж наших найпершочерговіших духовних завдань – оприявлення української художньої класики в авторському варіанті. Йдеться про очищення її від цензурного накипу. «Люди-невидимки з червоним олівцем в руках» (так саркастично називав пильнувальників комуністичної системи Олесь Гончар) сумлінно й відповідально робили свою чорну справу – ідеологічно відбілювали тексти й руйнували їхню форму, отже, нівечили й ідіюстиль. І от приємна новина: побачив світ у власне тютюнниківській інтерпретації роман «Вир». Це буде одна з наших найсутніших духовно-мистецьких перемог, велике свято в українському культурному просторі. Відомий український текстолог Олек-

сій Неживий підготував до друку такий твір. Він запропонував для публікації ще й кіносценарій роману «Вир», авторство якого належить братові геніального українського прозаїка Григорія Тютюнника – не менш геніальному майстрові слова Григорові Тютюннику.

Не аналізуватимемо значущості цієї – без перебільшення – неординарної події, а зробимо все можливе, аби на малій батьківщині братів Тютюнників – щедрій на таланти Полтавщині – якнайшвидше дійшли до читача і роман, і кіносценарій. Це буде справедливо, чесно й гідно з позиції дня суцього, коли ми так багато говоримо про очищення національної духовної криниці.

М. І. Степаненко